

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกปัจจุบันเรียกกันว่าคลื่นลูกที่สาม เป็นยุคสังคมแห่งข้อมูล ที่ข้อมูลข่าวสารได้ถาโถมเข้าสู่การรับรู้ของมนุษย์ทุกคนอย่างรวดเร็วและไม่สามารถหลบเลี่ยงได้ โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีข้อมูลข่าวสารท่วมทับมากมาย เราจะต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างมีเหตุมีผลกับ วิธีการดำเนินงานที่มีมาตรฐาน หรือระบบการทำงานที่สลับซับซ้อนมากกว่าแต่ก่อน ทำให้เราต้องเผชิญกับทางเลือกเกี่ยวกับกลยุทธ์และการตัดสินใจอยู่บ่อยๆ (วารสาร สืบสหการณ, 2545, หน้า 11) จึงเป็นเหตุที่ต้องอาศัยการคิด และการเรียนรู้ของสมองเพื่อพัฒนาวิธีคิด ทักษะการคิด หรือมีกรอบความคิดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการจัดการข้อมูลความรู้โดยการจำแนก แยกแยะ คัดเลือกเอาเฉพาะข้อมูลที่ต้องการและเป็นประโยชน์เท่านั้น คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง กล่าวเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา สามารถปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในโลกสากลและความเป็นไทย (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552, หน้า 2) ระบบการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์พร้อม คือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้หรือการพัฒนาสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร จะต้องเป็นคนมีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และที่สำคัญต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ ผู้คิดต้องไม่ใ้สอารมณ์ ความรู้สึกของตัวเองเข้าไปด้วย แต่เนื่องจากคนเราคิดด้วยสมองทั้งสองซีก ไม่เฉพาะสมองซีกซ้ายเท่านั้น เพราะฉะนั้นการคิดโดยที่ปราศจากอารมณ์ความรู้สึกเลยจึงเป็นไปได้ ดังนั้นหน้าที่ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณคือ ต้องคอยระมัดระวังไม่ให้เกิดความคิดที่เป็นอคติหรือลำเอียงขึ้น ผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะมีความคิดไตร่ตรองและความเชื่อที่มีเหตุผล ซึ่งจะเป็นการพัฒนาให้เกิดความเชื่อที่ถูกต้องจำเป็นต้องระวังไม่ให้ความลำเอียงเกิดขึ้นในใจ ต้องตรวจสอบเหตุการณ์หนึ่งๆ จากหลายแง่มุมจนกว่าจะหาเหตุผลที่หนักแน่นพอเพื่อมารับรองความเชื่อของตนเองได้ (แมคโครแวน, 1996, อ้างอิงใน ศันสนีย์ ฉัตรคุป และอุษา ชูชาติ, 2544, หน้า 31)

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ

และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และได้ให้น้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจาก “คน” เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่ เป้าประสงค์ที่ต้องการจึงจำเป็นต่อพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรม และ “คุณธรรม” ทำใหรูเทาทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช่หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, หน้า 41-45) เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาของชาติมีเป้าหมายและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะนำผู้เรียนก้าวไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา คือการสร้างผู้เรียนให้เป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก มีภูมิคุ้มกันที่ดี ให้มีชีวิตที่สมดุลง มั่นคง และยั่งยืน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2546, หน้า 11-12) ได้กำหนดแนวทางการศึกษาใน หมวด 4 ที่กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (มาตรา 23) และจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ อีกทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (มาตรา 24) และมาตรฐานการศึกษาข้อที่ 4 ระบุว่าผู้เรียนต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้น

พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญคือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด และความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนตามมาตรฐานของหลักสูตร เน้นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูล ข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังกล่าว สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งปัญหาทุกปัญหามีหนทางแก้ไข หากรู้จักคิด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาคุณภาพด้าน กระบวนการคิด และการแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการ พัฒนาอย่างจริงจัง เช่น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการคิดตัดสินใจ กระบวนการคิดแก้ปัญหา และคิดอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสำคัญมากในการดำรงชีวิต การที่บุคคลมีการคิด อย่างมีวิจารณญาณจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ทั้งการตัดสินใจ การแก้ปัญหา หากผู้เรียนคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบอย่างมีเหตุผลแล้ว จึงตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ การตัดสินใจเกิดขึ้นได้ต้องมีทางเลือกหลายๆ แนวทาง จากนั้นจึงนำ ทางเลือกมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน จนหาทางเลือกที่เหมาะสมแล้วนำไปแก้ปัญหา (ทิพวัลย์ สีสัจจันทร์ และคณะ, 2548, หน้า 99) ดังนั้น การมุ่งเน้นการฝึกผู้เรียนให้ใช้ความคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ เพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือมองอย่างตื้นๆ เท่านั้น จัดเป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นขั้นของการสร้างปัญญา ที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระทำให้ผู้เรียนสามารถช่วยตนเองได้และนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้อย่าง แท้จริง ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการ ตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองได้อย่างเหมาะสม เข้าใจความสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจ ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น การที่จะให้คนในสังคมมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้นั้น เริ่มจากการจัดการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก ครูจึงมีหน้าที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดให้นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนคิดเป็น ใช้ความคิดในทางที่ถูกต้อง และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น ครูควรมีความเข้าใจยุทธศาสตร์เด็กและเยาวชนของชาติ โดยการสอนและกระตุ้นการคิดของเด็กและเยาวชนให้มีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ มีชีวิตที่ใช้ทั้งปัญญาและความคิด สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550, หน้า 11) แต่จากการจัดการเรียนรู้อยู่ในปัจจุบันเรามักพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถสูงด้านที่เกี่ยวกับทักษะพื้นฐาน แต่ในส่วนที่ต้องใช้ความคิดและเหตุผล นักเรียนยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ ได้พัดเอาข้อมูลข่าวสารเข้ามาอย่างมากมาย ทั้งที่เป็นประโยชน์ และเป็นโทษ ในขณะที่เด็กและเยาวชนไทย ยังขาดวุฒิภาวะในการพิจารณาข้อมูลข่าวสาร ประกอบกับสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง วุ่นวาย อันเนื่องมาจากสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่ขาดการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไม่สามารถถ่วงถ่วงข้อมูลที่ได้รับ จึงเกิดความสับสนได้ง่าย ไม่รู้ว่าสิ่งใดควรเชื่อ ไม่ควรเชื่อ หรือสิ่งใดควรรับ ไม่ควรรับ จึงเป็นเหตุให้นำไปสู่ความขัดแย้งตั้งแต่ระดับพื้นฐานสู่ระดับชาติ หากผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักเลือก ตัดสินใจ สอนให้สามารถใช้ขั้นตอนของการจัดระบบข่าวสาร การวิเคราะห์ การใช้ประสบการณ์วินิจฉัยมากลั่นกรองจนเกิดสติปัญญา จะส่งผลให้ นักเรียนได้พัฒนาด้านความคิดนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อตนเองและนำไปสู่สังคมที่สงบสุข การที่คนเราจะคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกระดับ ควรเข้ามามีส่วนร่วมผลักดันการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กและเยาวชน ซึ่งไม่เพียงแต่ผลักดันในระดับสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ควรผลักดันทั้งในชุมชน ครอบครัว สื่อมวลชน ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมด้วย จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังให้มีทักษะการคิดด้วยระบบการศึกษา วิธีการเรียนการสอนของครูที่ทำให้เด็กคิดเป็น เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการคิดให้แก่เด็กและเยาวชน การสอนเพื่อให้เกิดความคิดจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อครูจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการให้ผู้เรียนคิดคำตอบ โดยครูจะต้องเน้นให้นักเรียนตระหนักถึงกระบวนการคิดของตนเองและผู้อื่น ซึ่งการที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้ได้ควรมีการปลูกฝังการวางพื้นฐานในการคิดที่ถูกต้อง ดังที่ บุญเลี้ยง ประทุมทอง (2550, บทนำ) กล่าวว่า ครูคือผู้พัฒนาผู้เรียนแบบยั่งยืนให้สามารถอยู่ในสังคมข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีเครื่องมือแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้น

กระบวนการคิด ให้มีความสามารถในการคิด ประเมิน และประมวลความรู้จากข้อมูลที่มีให้เลือก อย่างมหาศาล

แต่การจัดการศึกษาในปัจจุบันของผู้วิจัยพบว่า การเรียนการสอนในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการจัดการเรียนการสอนยังไม่ประสบ ผลสำเร็จเท่าควร เนื่องจากครูผู้สอนยังเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงด้านเดียว เน้นการท่องจำเนื้อหา มากกว่าเน้นทักษะการคิด ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถคิดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และตัดสินใจ ในทางที่เป็นเหตุเป็นผลได้ และจากการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา โดยสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าผลการจัดการศึกษาที่ยังไม่ได้ตาม มาตรฐานของสมศ. มาตรฐานที่ 4 ในเรื่องความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่าง มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ต่ำกว่าเกณฑ์การประเมิน จากผล การประเมินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกำลังเผชิญปัญหาในการพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนและปัญหาจากการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยที่ปรากฏคือ เมื่อให้นักเรียนอ่านเรื่องราวต่างๆ จากหนังสือ ข่าว หรือบทความ จะไม่ สามารถสรุปให้เป็นเหตุเป็นผลกัน เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะการคิดที่มีความซับซ้อน หรือการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ของครูยังไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ความ คิดเห็น การคิดแก้ปัญหา รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาแนวทางหลากหลายวิธีเพื่อปัญหาดังกล่าวให้ได้และพบว่าชุด กิจกรรมการเรียนรู้โดยสื่อที่เป็นข่าวสาร เหตุการณ์ประจำวัน จากสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นนวัตกรรมหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านกระบวนการคิดได้ เนื่องจาก ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว มี จุดเด่นในด้านการฝึกคิดที่ใช้เหตุและผล นำไปสู่การแก้ปัญหาเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ช่วย พัฒนาให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีระบบ มีขั้นตอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนวิธีคิดแบบมีวิจารณญาณ และบูรณาการวิธีคิดหลายๆ แบบเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เช่น การยกตัวอย่าง ประกอบ การวิเคราะห์จากภาพ จากบทความ จากปัญหาเหตุการณ์ปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนมีทักษะ การคิด มองทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง เพราะในการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน มีภาพหรือ เหตุการณ์ที่สื่อออกมาทั้งความเป็นจริง และความเท็จมากมาย ซึ่งเราจะต้องคิดอย่างรอบคอบหรือ ใช้วิจารณญาณมากที่สุดที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อสิ่งเหล่านั้น หากผู้เรียนได้รับการฝึกกระบวนการคิด อย่างมีวิจารณญาณ จะทำให้เขามีการคิดตัดสินใจอย่างรอบคอบ เห็นว่าเรื่องใดควรเชื่อหรือไม่ควร เชื่อ สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ เพราะเหตุใด (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553, หน้า 127) สอดคล้องกับ

ลักษณะ สริวัฒน์ (2549, หน้า 101) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่า การปฏิวัติเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้โลกทั้งใบถูกย่อส่วนลงมา สิ่งพิมพ์ต่างๆ ก็เปลี่ยนไป มีการเสนอข่าวสาร การโฆษณาชวนเชื่อ จนทำให้ต้องถามตัวเองว่าควรเชื่อหรือไม่ ถ้าบุคคลมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณก็คงตัดสินใจเลือกสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับตนเอง คุณภาพชีวิตย่อมดี มีประสิทธิภาพ สามารถดำรงชีพได้อย่างดี ดังนั้น การที่ผู้เรียนรู้จักค้นหาความจริง บนพื้นฐานของความคิดที่ถูกต้องก่อนที่จะตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเป็นคนที่ไม่เชื่อข้อมูลใครง่ายๆ ไม่ถูกหลอกด้วยข้อมูลข่าวสาร ไม่เชื่อคล้อยตามข้อมูลที่ได้รับมา แต่เรียนรู้ที่จะพิสูจน์ตรวจสอบก่อนว่า ความจริงคืออะไร ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ความต้องการของตน แต่ต้องคิดตรวจสอบข้่งน้ำหนัก ผลดีผลเสียแล้วจึงค่อยตัดสินใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยบนพื้นฐานของเหตุและผล และเมื่อคิดถูกก็ยอมตัดสินใจกระทำการที่ถูกต้อง ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

จากปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้สูงขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ได้มีการใช้ความคิดที่เกิดจากการไตร่ตรองอย่างรอบคอบมีเหตุมีผล รู้จักค้นหาความจริงก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ได้อย่างรู้เท่าทันกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอน ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านแหล่งข้อมูล ด้านเนื้อหา และด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ด้านแหล่งข้อมูล

1. การพัฒนาชุดกิจกรรม ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติคือ

1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและวัดผลประเมินผล	1	คน
1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน	2	คน
1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	2	คน

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านวังมน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 3 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนอ่อน จำนวน 1 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง จำนวน 1 คน และนักเรียนที่เรียนเก่ง จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา เวลา ภาษา และ นักเรียนจำนวน 9 คน โรงเรียนเดียวกัน ประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนอ่อน จำนวน 3 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง จำนวน 3 คน และนักเรียนที่เรียนเก่ง จำนวน 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ครั้งที่ 1

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งหัวช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ครั้งที่ 2

ด้านเนื้อหา

ชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ชุด

ด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาคือ

1. ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75

ขั้นที่ 2 การใช้และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ด้านข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแม่ปิ่นแดง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ด้านเนื้อหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน เนื้อหาเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย ข่าวเหตุการณ์ทั่วไป ข่าวความเชื่อ และข่าวจากประกาศและโฆษณา

ด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

ด้านแหล่งข้อมูล

ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแม่ปิ่นแดง สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 10 คน

ด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ชุดกิจกรรมการเรียนรู้** หมายถึง ชุดของสื่อประสมที่มีการนำสื่อและกิจกรรมหลายๆ อย่างมาประกอบกันเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ เจาะลึกประเด็นข่าว เรื่องราวมหัศจรรย์ และสารพันโฆษณา ตามองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรม คำชี้แจงสำหรับครู คำชี้แจงสำหรับนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อประกอบในชุดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล

2. **ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)** หมายถึง ความสามารถในการใคร่ครวญ พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบตามข้อมูลแล้วตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ เชื่อหรือไม่เชื่อ ประกอบด้วยลักษณะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4 ขั้นตอน คือ การนิยามปัญหา การรวบรวมข้อมูล การแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหา และการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล

3. **สื่อสิ่งพิมพ์** หมายถึง เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดสารสู่ผู้อ่านในรูปแบบ ของข้อความ หรือรูปภาพ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร แผ่นพับ โบรชัวร์ ใบปลิว ป้ายประกาศ ป้ายโฆษณา ฉลากโฆษณา สติกเกอร์ เป็นต้น

4. **ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์** หมายถึง คุณภาพของชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้กับกลุ่มตัวอย่างใช้เรียน และทำแบบทดสอบได้ผ่านเกณฑ์ 75/ 75

75 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ โดยวัดได้จากคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในการทำแบบฝึกหัด ขณะใช้ชุดกิจกรรม ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 75

75 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพผลลัพธ์ โดยวัดได้จากคะแนนเฉลี่ยของนักเรียน ในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังจากใช้ชุด กิจกรรมส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 75

5. ความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกในทางที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวัดความพึงพอใจได้จากแบบวัดความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งได้กำหนดค่าออกเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาเนื้อหา 3 ด้านดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คู่มือนักเรียนมีบัตรคำสั่ง บัตรคำถาม มีข้อเสนอแนะที่ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจในงานที่จะทำ ชุดกิจกรรมมีขนาดอักษรที่เหมาะสม เนื้อหาที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับนักเรียน เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนเพียงพอต่อการเรียนใน เนื้อหาแต่ละชุด วัสดุในกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม บัตรคำถามมีความยากง่าย บัตรคำถามมีจำนวนเหมาะสม แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความยากง่ายเหมาะสมกับ นักเรียน

ด้านกระบวนการ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ ขั้นตอนของ กิจกรรม นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ กิจกรรมการเรียนทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพิจารณา สถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเลือกข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจากสถานการณ์ให้ดีขึ้น กิจกรรมการเรียน ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการ กำหนดและเลือกข้อมูลได้ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนทำให้นักเรียนมีความสามารถในการ ลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น

ด้านผลผลิต ได้แก่ นักเรียนเกิดความรู้จากชุดกิจกรรม นักเรียนสามารถนำความรู้ จากชุดกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วย ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนเรียน